

ישראל עזרת

פרשת שמעי • גליון 228 • התשפ"ד

יוצא לאור על ידי בית המדרש "החיים והשלום" בני-יורק

מהספר הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זיע"א

הפטרות שמיני פסוק "מה נכבד היום" וכו' ויבאמר דוד אל מיכל, לפני ה' אשר בחר בי מאביך ומפל ביתו" וכו' ואמר במו' ש"בחר בי", ומאם בבית אביה. עכ"ל. וקשה מה צריך היה כאן לדוד להלפין פניה בי מאם בבית אביה אם סוף סוף היא נתפונה למוכה, שמלך שמתחיל על כבודו אין כבודו מחול? ועוד מה ר"ל "ונקלתי עוד מזאת והייתי שפלה" וכו' דמחו "עוד"? וי"ל דאמרו רז"ל מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול, מפני שלא היה בה שום דפי, ועוד אמרו, אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן קפה של שרצים תלויה לו מאחוריו ולכן אמר לה דוד אני מערפי שפלה אני וקפת של שרצים תלויה מאחורי וכו' בחר בי מפני כן ומאם בבית אביך מפני שלא היה בו שום דפי, אם כן, צריך אני להשפיל עצמי לפני ה' כי לפי האמת "ונקלתי עוד מזאת" יש לי שפלות בעצמי יותר מזה שקפה של שרצים וכו'.

ועי"ל שפונת מיכל היתה למוכת דוד מפני שהיתה יודעת שבית אביה אבד ירושת הפולכות, לפי ששואל מחל על כבודו. ומעתה שראתה דוד מוחל על כבודו, הוזהרתו כדי שלא יאבד גם הוא הפולכות כמו שארע לאביה ומשום הכי הכרח דוד להשיבה החלוק שיש בין מחילת הכבוד שעשה הוא למחילת הכבוד שעשה אביה, ששואל מחל לאנשים המכונים את כבודו ולא היה ראוי לעשות כן, לפי שכבוד המלך הוא כבודו של הקב"ה שצונו בתורתו "שום תשים עליך מלך" שתהא אימתו עליה, אבל כאן בדרך מחל על כבודו משום כבוד השכינה, כדאמרי' בס"פ אלו נאמרין מצוה שאני גבי אגריפס, וכתבו שם התוספות דכשמוחל על כבודו משום כבוד המצוה והתורה הינו כבוד השכינה ומראה בעצמו שאימת שכינה עליו והוא מוכן לקיים מצוות מלך עולמים וכו', ועיי"ש וכן כתב הרמב"ם בפ"ב מהלכות מלכים הדרך שחלק לו הפכד הגדול והפל תיכים בכבודו, כך צוהו להיות לבו בקרבן שפלה והינו מה שאמר הכתוב "ושחקתי לפני ה'" וכו' והייתי שפלה בעיני' וכו'.

ההתבוננות המכרחת להכנעה

בזה כלל רק שבא לו ממילא, וגם גרוע מהם שבכל אלו יש לו דבר שבני אדם נהנים מהם, וזה דבר שאין בו ממש ואין מגיע מזה שום תועלת לשאר בני אדם. (ד) הוא המבחר שבכלם, שבאה לאדם בשכלו ובהשתדלותו והיא התכמה והשכל או בתורה, או בתכונה, בחשבון וכתב, ברפואות, במוזיקא וכל שאר החכמות. ובהמשך דבריו מכאר על פי חלקי עליונות אלו את דברי הנביא (ירמיהו ט, כב-כג), "כה אמר ה', אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו. כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי כי אני ה' עשה חסד משפט וצדקה בארץ, כי באלה חפצתי, נאם ה'". ומרחיב באלו הגורמים לגסות הרוח ובענינם.

להביר את גדרת השם יתברך

והנה בשבוע שעבר הרחכנו לכאר שאהבת השם נמנת להשגה בשני דרכים - דרך למוד התורה ודרך התבוננות בגדלות השם בפריאה, וגם המשגי אהבת השם דרך התבוננות בגדלותו יתברך בפריאה, חייב לאמץ את דרך התורה. וממה שבכל זאת פתב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פרק ב הלכה ב) גם את ההתבוננות במעשי השם בפריאתו הנפלאה פדרך לאהבתו ויראתו יתברך, ללא חלוק בין תלמידי חכמים לשאר בני אדם, משמע שדרך זו שיכת ומחייבת גם לבעלי תורה.

ולהסביר את הדברים נשוב להתבונן בלשון הרמב"ם שם, "בשעה שיתבונן האדם במעשיו ובירואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאנה תאנה גדולה לידע השם הגדול. כמו שאמר דוד (תהלים מב, ג) "צמאה נפשי לאלקים לאל חי". וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות. כמו שאמר דוד (שם ה, ד-ה) "כי אראה שמך מעשי אצבעתיך וגו'", "מה אגוש כי תזכרנו" וכו'. הנה פי כן ההתבוננות במעשיו וכו' מראה את חכמתו יתברך, וככל שהתבוננות בזה גדלה, כך נרתע לאחוריו וחודרת בו ההכנה שהוא בריה קטנה וכו', ומשמע שדרך התבוננות זו רוכש האדם את מדת הענוה והבטול כלפי השם יתברך. ועל דרך האמור, שבעלי מעלה ובהם גם לומדי

ביום השמיני להקמת המשכן, מבקש משה רבינו מאהרן הפהן (ז, ט) "קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עלתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם פאשר צוה ה'". ואמרו חז"ל בתורת פהנים (הובא ברש"י) "שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה, למה אתה בוש, לכך נבחרת". הארית"ל (בספר הלוקטים פפרשתנו פרק ט) "פרש הענין, כי כך יש מדה זו של ענוה ובישנות, נבחרת יותר משאר חברך להיות כהן" [וכן עין בדבריו ב"לקוטי תורה" וב"שער מאמרי רבותינו זכרונם לברכה", שמדיק זאת בדברי המדרש, שמפני שהיה לאהרן מדת הענוה יתרה על זולתך לכך נבחרת].

והרחיבו על דרך זה לכאר בספרים, שהענוה והכנעה מכשירים את האדם לקרבת אלקים, ואלו הגאה וגס הרוח, גם אם נתן במעלות רבות, מסתלקת ממנו הדעת. ומאמרי חז"ל רבים מלמדים שקנין תורה תלוי בענוה ובהכנעה. וראה על כך בהרחבה כמה מדבריהם זכרונם לברכה במסכת ערויבין (נד ע"א) ובמסכת נדרים (נה ע"א). ועין ב"תולדות יעקב יוסף" (בתחלת פפרשתנו) שיתכן לאיש רם מעלה, שאין לו דבר עם חטא העגל, שמחמת עליונותו פול בחטא גדול מזה - בגאונה, ועליו לעבוד על מדת הענוה שלא יפסיד את מעלתו הרמה. עין שם בהרחבה.

ונאמר באבות (פ"ד מ"י) "רבי מאיר אומר, הוי ממעט בעסק, ועסוק בתורה. והוי שפל רוח בפני כל אדם" וכו'. ועין במפרשים שמקשרים את ב' המאמרים יחד, שכאשר החכם מצליח בחכמתו, ואפילו תלמיד חכם בתורתו, עלול להתגאות על הבריות, ועל כך מזהיר רבי מאיר, שגם אם חכמת, היה שפל רוח בפני כל אדם.

ובספר "זכרו תורת משה" בהקדמת המחבר, מרחיב ש"הגאונה מתהנה באדם מחמת שרואה את עצמו באינה מעלה שאינה בשאר בני אדם ולכן ירום לכו, וכל שכן פשקבץ בו הרבה מעלות, שאז יחשב לכל אדם פלא. וכבר ראיתי לאחד ירא שמים גדול ואמר שכל אדם אינו שוין לעקבו, וזהו שהגאונה עיורה עיני שכלו. והם ארבע מראות נגעים שיוכל להיות בעולם (א) העשר המפלג והוא דבר שמחויץ לגופו לגמרי. (ב) דבר שהוא בגופו והוא כולל כל עניני מעלות שנולד כך בטבעו ובתולדתו כגון הגבורה. (ג) מעלת היחוס שהיא בדומה לאלו וגרוע מהם שדומה בצד אחד לאלו, שהרי הוא לא השתדל

התורה, עלולים לפול ברשת הגאונה, הנה פאשר האדם מתבונן בעולמו של הקדוש פרוך הוא ורואה את גדולתו, נרתע לאחוריו" וכו' ויודע שהוא בריה קטנה שפלה" וכו', נמצא שגם הם

צריכים לדרוך זו - לשמר את תורתם שלא יאבד מתחושות גאונה וישות.

וממה שכתב הרמב"ם "ומתאנה תאנה גדולה לידע השם הגדול", הנה ידוע שידיעה ענינה חבור. ועל דרך זה נראה לומר כי מאמרים רבים נאמרו ברבותינו זכרונם לברכה (סוטה ה"ע א) על גדל רחוקו של הגאון מהשם יתברך, שדמוהו לעבודה זרה, ושכינה מיללת עליי, ואמר עליו הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולים לדור במקום אחד, ועוד כהנה (עין שם). ונראה הענין, כי המחבר אלי יתברך ידוע שהוא הבורא והוא היוצר והוא רבון כל המעשים אדון כל הנשמות, והוא יתברך שהענין לו חכמה וסבב הסבות שיגיע לרום מעמדו, ומה לו להתנשא על אחרים שהבורא ית"ש מסבותיו השמורות עמו, הנעלמות מעין כל חי, פחר בו להיות האחד מאלף יוצא להוראה (עין רש"י קהלת ז, כח), ואלו כל ישראל, שמצויים ועושים פמותו, ימלאו תפקידים אחרים במקצועות התורה.

וכאשר מתבונן בגדלות השם יתברך שברא מינים ממינים שונים וכשיקרא אוכלוסי ישראל שאין דעותיהם דומים זה לזה ואין פרצופיהן דומים זה לזה (עין ברכות נח ע"א) יבין שהשם יתברך הוא חכם הרזים (עין שם) - והוא יתברך מקור החכמה ואת כולם מפרנס בחן ובחסד, ברוח וברחמים רבים, והוא בתוכם, משפיל לראות בשפלות עצמו וממלא מתחבר להשם יתברך.

ומה שכתב הרמב"ם "וכשמחשב בדברים האלו עצמן, מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד" וכו', אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ערובין נד ע"א; נדרים נה ע"א) שברא דרש בפני רב יוסף פסוקים בפרשת חקת (במדבר כא, כ-כ) "וממדבר מתנה" - אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו, תורה נתנה לו במתנה. וכיין שנתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר (שם פסוק יט) "וממתנה נחילאל". וכיין שנחלו אל עולה לגדלה שנאמר

(שם) "ומנחילאל במות". ואם מגיס לבו, הקדוש ברוך הוא משפילו, שנאמר (שם פסוק כ) "ומבמות הגיא". ואם חוזר בו, הקדוש ברוך הוא מגביהו, שנאמר (ישעיה מ, ד) "כל גיא ינשא". ומשמע מדברי רבא, שהכל יתכנו באדם אחד; תחלה, כאשר נהג בעונה כמדבר וכו', וזה לגדלה ונתנה לו התורה במתנה וכו'. ואתו אדם עלול גם לפול בחטא הגאונה, ואז, הקדוש ברוך הוא משפילו ומפסיד את מעלותיו. ואתו אדם, כאשר ישוב בתשובה על גאנותו, וזכה שתורתו תחזור ותתקם בו. ואולי נרמז זה בלשון הרמב"ם, "מיד הוא נרתע לאחוריו", דהינו להנהגתו הראשונה, כי כאשר יתבונן בגדלת השם, לבו יבין שהוא עצמו אינו אלא כמדבר שהכל דשין בו, וכל חקמתו היא מתנה. ולכן "ויפחד" שלא תלקח ממנו מתנה זו, שאם יגיס לבו הקדוש ברוך הוא משפילו, ושב ורפא לו.

ומה שאמר הרמב"ם, "וידע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות" עין סנהדרין (לח ע"א) כמה טעמים לכה שנברא האדם באחרונה - ביום השישי לבריאת העולם, לאחר שנברא עולם ובעלי החיים. ובהם טעם, "שאם תזווח דעתו עליו, אומר לו, יתוש קדמך במעשה בראשית". והנה היתוש נקרא בריה קלה, כמוכא במסכת גיטין (נו ע"ב) "בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה. אמאי קרי לה בריה קלה? דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה" עין שם הענין. [ואגב מוכא (ספר החשמל) משם רבי יצחק גנזבורג שליט"א שיתוש אותיות ישות]. ועין ל"חתם סופר" בדרישותיו (חלק א', דרוש לח' טבת - הספד על הגאון רבי וואלף איגר זצ"ל) שמבאר שבדומה לכל מאכל, שיש בו גם פסלת, גם במאכלים הרוחניים יש חכמה ויש פסלת. אבל דברי תורה אין בהם פסלת וגרעון ואלו דברי אלקים חיים, וכלם אהובים כלם ברוכים. ומרמז בזה שעל ידי למוד

התורה כדבעי, מתגברים על שונאי ישראל. ואולי משמע, שכאשר מתגאה האדם, תורתו אינה כדבעי וממילא יש בו פסלת, ולכן יתוש קדמו... [ואולי אפשר להוסיף עוד, שבנוסף להיותו של היתוש קודם לאדם במעשה בראשית, קדמות ביתוש יתרונות נוספים, כגון יכולות תעופה שמיוחדות ליתוש ואינם באדם וכן על זה הדרך. והמסקנה המתבקשת, כשם שהיתוש אינו יכול להתגאות ביתרונות אלו משום שכה נברא ויתרונות אלו נועדו לאפשר לו לבצע את מטרותו בעולם, כך, להבדיל, לאדם נתנו מתנות מיוחדת להשלים משימתו בעולם. וכאשר הם מהיים סבה להתגאות על אחרים פחות הוא מהיתוש]. ועין שם בגמרא, טעמים נוספים לכה שהאדם נברא באחרונה, ואלו מצביעים דוקא על מעלתו ביחס לשאר הברואים, וכגון הטעם "כדי שיכנס למצנה מיד והטעם "כדי שיכנס לסעודה מיד" ועוד, ועין שם שלמעלת האדם נברא באחרונה, כדי שיכנס מיד לעולם משלם. כך שהגאונה היא זו שמשפילה אותו אל מתחת למעלת היתוש עליו.

ומעתה ישפיל האדם ויתבונן היטב ביחסו למול כל הברואים, ויבין שאם על הטובים ממנו ובעלי המעלה אמרו כך, על אחת כמה וכמה באלו שלא התעלו על אחרים.

ובשבוע שעבר עמדנו על כך שעקר הדרך לאהבה את השם יתברך היא על ידי למוד התורה. ונראה לומר, שגם לדרך זו של הכנעה על ידי ההתבוננות בגדלת השם יתברך בבריאה, נצרכת דרך אהבת השם על ידי תורתו הקדושה, ובעזה"י נרחיב על כך בשבוע הבא.

ויהי רצון שנזכה ללכת בדרך השם יתברך באמת ובתמים, לאהבתו וליראתו, ולשכן בטח בארצנו, ולא ישמע שד ושקר בגבולנו. אמן סלה.

משוחות הסגידים שליט"א
הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)
שבת שלום ומברך

נפלאות תבורא ית"ש מה רבו מעשיהו בך ביום בתיבתך עשית

למה נתמעטו הרוכבים על בהמות?

האדם רבי יחזקאל שרגא משינאנא זיע"א הסביר את השנויים ופלאי החדשות שנעשו בימים: למשל, המצאת האוטובוס נעשתה משום ירירת האדם, שאין האדם כדאי וראוי לרכב על בעלי חיים! האנשים נעשו צמחונים וטבעונים, משום שעם הארץ אסור לאכול בשר... (נר לשלחן שבת משם "ארבעה ארזים").

בדרשות רבינו יהושע אבן שועיב (אחרי וקדושים) מביא משם רבו הרמב"ן: וזהו מאמרם בפסחים (מט ע"ב) "עם הארץ אסור לאכול בשר. שאינו אדם על האמת, ואין לו מתר על שאר בעלי חיים שידחה מפניו, שהדומם נשתעבד לצומח והצומח למרגיש והמרגיש לשכלי, ולא נשתעבד למי שהוא בהמי כמוהו שהוא עם הארץ".

ועין בספר חסידים (סימן מד), בתוך דבריו על הענש החמור למצער את הבריות ואפילו את בעלי חיים, שמוכיר את הפסוק "ביום ההוא נאם ה', אכה כל סוס בתמהון ורכבו בשגעון" (זכריה יב, ד). וכתב שחקמים דרשו על פסוק זה "עתידי הקדוש ברוך הוא להפרע עלבון סוסים מרוכביהם, על שהכו אותם במגפים" וכו'. [ועל פי הדברים שהובאו בשם הרמב"ן, אולי גם זה טעם שלעתידי לבוא יפרע הבורא יתברך את עלבון הסוסים מרוכביהם, כי מאחר שארץ חיהם של אותם רוכבים הם פחותים ורעים, מהיכן נטלו הצדקה להכות בסוסים לתועלתם?! הרי הסוס אינו ממרה את רצון הבורא ית"ש במוותם!]

סגולה להנצל מפגעי הישמעאלים

מוכא מרבי משה שטרנבוך שליט"א ("לקט סגולות לישועה" מגליונותיו - מאמרים פורשת לה לה) "שמירת הברית היא סגולה נפלאה מפגעי בני ישמעאל שלא יחא להם בח' לתרע לו. והטעם (שם בהערה 8) כי כל פחם של ישמעאל להצר לישראל הוא מבח בריית מילה - שישמעאל מל עצמו, והזכות העומדת כנגדו הוא שמירת בריית מילה - ועל ידי זה מבטלים בכו".

בחייה לה יתברך שמחיים להודיע על החובת ישיעיות בהדש הישיעיות

מעשיות • תפלות • סגולות • הכנת הלב • ועוד
וננס לדפוס. בעזה"י נשבע הנא יהא נתן לנפש
לפרטים באימיל mas819514@gmail.com (הכמות במצומת)